

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Πρόκληση ή απειλή;

Ο Νικόλαος Μουζέλης είναι καθηγητής στο London School of Economics. Το κείμενο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 24-11-2008, στη στήλη Γνώμες. (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

Για να δώσει κανείς μια σφαιρική απάντηση στο ερώτημα αν η παγκοσμιοποίηση είναι πρόκληση ή απειλή, είναι αναγκαίο να εξετάσει όχι μόνο την οικονομική αλλά και την πολιτιστική και πολιτική διάστασή της. Εάν η παγκοσμιοποίηση οδηγεί στο λεγόμενο παγκόσμιο χωριό, αυτό συνεπάγεται όχι μόνο μεγαλύτερη οικονομική, αλλά και πολιτική και πολιτισμική αλληλεξάρτηση μεταξύ κρατών και λαών.

[...] Στη σημερινή εποχή το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχει αναπτυχθεί κατά θεαματικό τρόπο. Η παγκόσμια αγορά όχι μόνο έχει ενσωματώσει στη λογική της τις πιο απόμακρες περιοχές του πλανήτη, αλλά και λόγω των νέων ηλεκτρονικών τεχνολογιών έχει οδηγήσει σε ένα σύστημα παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών (κυρίως χρηματιστικών) που λίγο παρεμποδίζεται πια από εθνικά σύνορα και τελωνειακά τείχη.

Οι παραπάνω εξελίξεις έχουν δημιουργήσει μία οικονομική αλληλεξάρτηση που αυτή τη στιγμή αποτελεί και απειλή και πρόκληση. Η πρόκληση έχει να κάνει με το ότι η απελευθέρωση των αγορών και ο εντεινόμενος παγκόσμιος ανταγωνισμός έχουν αυξήσει την παραγωγικότητα σε τέτοιο βαθμό που ένα μικρό ποσοστό του παραγόμενου πλούτου θα μπορούσε άνετα να εξαλείψει τα απόλυτα επίπεδα φτώχειας σε όλο τον πλανήτη.

Αν, όμως, το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι εξαιρετικά παραγωγικό, είναι και εξαιρετικά άνισο και σε αυτό συνίσταται η απειλή της παγκοσμιοποίησης. Πράγματι οι ανισότητες εντείνονται τόσο ραγδαία και η συγκέντρωση πλούτου έχει πάρει τέτοιες τερατώδεις διαστάσεις που σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του ΟΗΕ για την παγκόσμια φτώχεια δώδεκα άτομα στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας του παγκόσμιου χωριού έχουν μεγαλύτερο εισόδημα από δεκάδες φτωχές αφρικανικές χώρες.

[...] Και στον πολιτισμικό χώρο τα πράγματα είναι αμφίσημα. Από τη μία μεριά βλέπουμε τη συγκρότηση μιας παγκόσμιας καταναλωτικής κουλτούρας που, μέσω των ιδιωτικά ελεγχόμενων Μ.Μ.Ε., εντάσσει στη λογική της όχι μόνο τα πλούσια, αλλά και τα φτωχά μέλη του παγκόσμιου χωριού. Τα τελευταία εισέρχονται στην παγκόσμια κουλτούρα κατανάλωσης σε φαντασιακό επίπεδο, ενώ την ίδια στιγμή αποκλείονται από αυτήν στο επίπεδο της σκληρής πραγματικότητας. Αυτός ο συνδυασμός φαντασιακής ενσωμάτωσης και πραγματικού αποκλεισμού καταλήγει σε μια κατάσταση

όπου οι μη έχοντες συχνά θυσιάζουν βασικές ανάγκες, προκειμένου να αποκτήσουν τα πολυτελή αγαθά που η τηλεοπτική οθόνη διαφημίζει. Έτσι οι φτωχοί είναι τόσο απρόθυμοι όσο και οι πλούσιοι να υιοθετήσουν φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους ζωής. Κατά συνέπεια, τόσο το ένα έκτο του παγκόσμιου πληθυσμού που καταναλώνει σπάταλα όσο και τα πέντε έκτα που, εξαιτίας της καταναλωτικής προπαγάνδας, επιδιώκουν να το μιμηθούν, δημιουργούν ένα αδιέξοδο το οποίο θα προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις από τη στιγμή που οι οικονομίες πολυάνθρωπων χωρών (π.χ. Κίνα, Ινδία) φθάσουν στο στάδιο της μαζικής κατανάλωσης.

Από μια πιο θετική σκοπιά τώρα, στην πολιτισμική παγκοσμιοποίηση η ραγδαία εξατομίκευση σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες έχει οδηγήσει στην ευρεία εξάπλωση αξιών που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. [...] Κι αυτό γιατί βλέπουμε τη σταδιακή συγκρότηση μιας παγκόσμιας δημοκρατικής κοινής γνώμης που στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα βάζοντας τις βασικές ανθρώπινες ελευθερίες πιο πάνω ακόμη και από την αρχή της κρατικής κυριαρχίας. Και βέβαια και κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τις περιβαλλοντικές αξίες, που επίσης καθολικοποιούνται με ταχείς ρυθμούς.

Κείμενο 2

«Η κλιματική κρίση θα πυροδοτήσει μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης»

Απόσπασμα από συνέντευξη του Parag Khanna, ινδοαμερικανού συγγραφέα και στοχαστή, στον Γιάννη Πανταζόπουλο. Δημοσιεύτηκε στις 11.10.2021 στο <https://www.lifo.gr>, προσπελάστηκε στις 29.8.2022.

Τι τίτλο θα δίνετε στην εποχή μας και γιατί;

Νομίζω ότι θα την ονόμαζα «εποχή πολυπλοκότητας». Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους όλο αυτό που ζούμε είναι πιο περίπλοκο από κάθε άλλη περίοδο στο παρελθόν. Αρχικά, είμαστε παγκοσμίως πιο συνδεδεμένοι από ποτέ. Αλληλεπιδρούμε σε πάρα πολλές εκφάνσεις της καθημερινότητάς μας: γεωπολιτικά, γεωγραφικά ή οικονομικά. Το πεπρωμένο μας δεν είναι η γεωγραφία, αλλά η συνδεσιμότητα. Αυτό, όμως, επιφέρει αλυσιδωτές αντιδράσεις σε πολυάριθμους τομείς. Γι' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει να προσαρμοστούν μεταξύ τους, ώστε να διατηρήσουν μια γεωπολιτική ισορροπία. [...]

Πιστεύετε ότι ζούμε το τέλος της παγκοσμιοποίησης;

Πολλές φορές έχω διαβάσει την άποψη ότι έρχεται το τέλος της παγκοσμιοποίησης και πάντα λέω ότι είναι υπερβολική αυτή η εκτίμηση. Κατά καιρούς, γεγονότα όπως η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, το Brexit, η εκλογή του Τραμπ ή η πανδημία έχουν αποτελέσει αφορμή για αναζωπύρωση της συζήτησης περί του τέλους της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, πρόκειται για μια πολύ ισχυρή δύναμη που ακολουθείται από τη διεθνοποίηση του εμπορίου, την οικουμενική χρήση της τεχνολογίας, τις ευκαιρίες για απασχόληση, τη γρήγορη μετακίνηση καθώς και από τα πολλά

οφέλη στις συναλλαγές των επιχειρήσεων. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια δύναμη μεγαλύτερη από όλους μας. Είναι μια εξελικτική διαδικασία. Και οι άνθρωποι που μιλούν εναντίον της είναι αυτοί που δίνουν βάση σε μια περιορισμένων ορίων στατιστική. Γι' αυτό λέω πάντοτε στους ανθρώπους ότι αυτό που πρέπει να τους απασχολεί είναι ο δικός τους ρόλος στο θέμα αυτό. Τι κάνουν για να είναι μέρος μιας διεθνοποίησης; Διότι, τελικά, αν ανησυχείτε για το τέλος της, σημαίνει ότι εσείς δεν είστε αρκετά παγκοσμιοποιημένοι. [...]

Τι φοβάστε περισσότερο στο θέμα της κλιματικής αλλαγής; Ποιο θα είναι το μέλλον σε μια εποχή παγκόσμιας κινητικότητας;

Αυτό που φοβάμαι περισσότερο είναι ότι προχωρά ολοένα και πιο γρήγορα απ' ό,τι περιμέναμε. Η κλιματική κρίση θα πυροδοτήσει μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης και θα αναδιαμορφώσει την ανθρωπογεωγραφία του πλανήτη. Επιπρόσθετα, σίγουρα θα επιταχύνει τις μεταναστευτικές ροές μεταξύ Νότου - Βορρά αλλά και εντός των χωρών. Πρόκειται για ένα οικουμενικό πρόβλημα το οποίο απαιτεί ριζικές αλλαγές και μέτρα. Και πρέπει να εξελιχθεί στην ύψιστη συλλογική προτεραιότητα, διότι μπαίνουμε σε μια νέα εποχή μαζικής κινητικότητας.

Κείμενο 3

Ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε

Το ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του Αμερικανού ποιητή και διανοούμενου Λόρενς Φερλινγκέτι «A Coney Island Of The Mind» του 1958 σε μετάφραση Γιώργου Μπλάνα.

Ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε
αν δεν σας νοιάζει η ευτυχία
κι αν δεν θέλετε
όλο χαρούμενοι να είστε
αν δεν σας νοιάζει έν' άγγιγμα της κόλασης
αργά ή γρήγορα
όταν όλα θά 'χουν τελειώσει
γιατί ακόμη και στον ουρανό
δεν τραγουδούν
όλη την ώρα
Ο κόσμος είναι όμορφο μέρος να γεννηθείτε
αν δεν σας νοιάζει κάποιος να πεθαίνουν
κάθε τόσο
ή ίσως μόνο να πεινούν
κάποια στιγμή

πράγμα που δεν είναι και τόσο κακό
αν δεν πρόκειται για σας
Αχ, ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε
αν δεν σας πολυνοιάζουν
κάμποσα νεκρά μυαλά
σε καίριες θέσεις
ή μια – δυο μπόμπες
στις στριμμένες σας φάτσες
ή κάποιες άλλες χυδαιότητες
σαν κι αυτές που κατακλύζουν
λόγου χάρη
τη δικιά μας κοινωνία του Name Brand¹
με τους διακεκριμένους της
ανθρώπους
και τους αφανείς
τους παπάδες της
και άλλους πολιτομάνους [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να επιβεβαιώσεις την ορθότητα ή μη των ακόλουθων προτάσεων με βάση το Κείμενο 1, γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** και παραθέτοντας ένα συγκεκριμένο χωρίο για κάθε επιλογή.

α. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα μονοδιάστατο φαινόμενο με κυρίαρχη την οικονομική διασύνδεση των κρατών του πλανήτη.

β. Ο πλανήτης αποτελεί στην εποχή μας έναν ενιαίο οικονομικό χώρο χωρίς περιορισμούς και εθνικά σύνορα.

γ. Η οικονομική αλληλεπίδραση παγκοσμίως περιόρισε τις οικονομικές ανισότητες μεταξύ των λαών.

¹ εμπορική ονομασία ή το εμπορικό σήμα.

δ. Η παγκοσμιοποιημένη διαφήμιση συντελεί στην αδιαφορία για το περιβάλλον στις πολυάνθρωπες χώρες του πλανήτη.

ε. Οι αξίες που διαδίδονται λόγω του διεθνισμού συμβάλλουν στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ποια είναι η στάση του Parag Khanna για την παγκοσμιοποίηση και το μέλλον της στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 4); Με ποιους τρόπους την τεκμηριώνει (μονάδες 6);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να ξαναγράψετε το παρακάτω απόσπασμα της συνέντευξης του Κειμένου 2 μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια του Parag Khanna που βρίσκονται σε ευθύ λόγο (μονάδες 6). Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του (μονάδες 4);

«Πολλές φορές έχω διαβάσει την άποψη ότι έρχεται το τέλος της παγκοσμιοποίησης και πάντα λέω ότι είναι υπερβολική αυτή η εκτίμηση. Κατά καιρούς, γεγονότα όπως η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, το Brexit, η εκλογή του Τραμπ ή η πανδημία έχουν αποτελέσει αφορμή για αναζωπύρωση της συζήτησης περί του τέλους της παγκοσμιοποίησης.»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση και ο προβληματισμός που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο για τον κόσμο μας και με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνονται; Συμφωνείς με την οπτική του γωνία; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15